

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 17/3551

Oslo 29.11.2017

Høringsuttalelse ó NOU 2017:12 Svikt og svik

Det vises til departementets høringsbrev av 11.08.2017 med frist for høringsuttalelser 30.11.2017. Organisasjonen Voksne for Barn takker for muligheten til å svare på høringen.

Generelle merknader

Utvalget berømmes for et godt og verdifullt arbeid på et svært viktig område. Den grundige situasjonsbeskrivelsen er rystende lesning.

Som vedlegg til utredningen er bl.a. rapporten «Unge voksne med særlige erfaringer møter Barnevoldutvalget», utarbeidet i regi av Barneombudet. Deltakere var unge under 30 år som, mens de var barn, har opplevd vold, overgrep, omsorgssvikt, streng sosial kontroll, alvorlig mobbing eller som har levd med foreldre med psykiske lidelser eller rusproblemer. Voksne for Barn finner at forslagene i rapporten dessverre ikke gjenspeiles direkte i utvalgets utredning. Vi anmoder om at unge voksne med særlige erfaringer blir trukket inn i arbeidet med oppfølging av utredningen.

Utvalget foreslår en rekke konkrete tiltak, som i stor grad avhenger av hverandre, og også må ses i sammenheng med andre pågående tilgrensende og overlappende prosesser. VfB har tidligere kommentert flere hørings svar hvor NOU 2017:12 nå kommer med forslag. Dette gjelder bl.a. forslag til endringer i opplysningsplikten til barnevernet og ny opplysningsplikt til barnevernet ved tilbakeholdelse av gravide rusmiddelavhengige, ny barnevernslov, endringer i barneloven mv. for å øke beskyttelsen av barn mot vold og endringer i barnevernloven og endringer i barn sin rett til medverknad og medråderett etter pasient- og brukarrettighetsloven. Vi kommenter derfor ikke disse forslagene på nytt.

I NOUen avdekkes alvorlige svikt gjennom lovbrudd og mangel på at retningslinjer og krav til forsvarlige tjenester følges opp. Voksne for Barn støtter utvalgets krav om umiddelbar handling. Utvalget foreslår at regjeringen legger fram en stortingsmelding om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt mot barn med jevne mellomrom. Vi foreslår at Stortinget blir orientert gjennom en melding basert på NOU 2017:12 og høringsuttalelsene, og at det fremlegges årlige meldinger for Stortinget i likhet med de årlige meldingene om kvalitet og pasientsikkerhet i helsesektoren. Vi legger til grunn at meldingene følges opp med nødvendige bevilgninger i de ordinære budsjettprosessene.

Utvalget foreslår en rekke konkrete forslag for å forebygge og forhindre at barn blir utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt. Voksne for Barn finner samtlige forslag gode, og vi støtter flertallets forslag der hvor det er dissenser.

Vi har i mange år arbeidet for å bedre samarbeid mellom de ulike tjenestene, og påpekt at de ulike tjenestene i for liten grad snakker med barna.

Kunnskap og kompetanse

Utvalget har foreslått en rekke gode tiltak for å høyne kompetansen til ulike fagpersoner. Videre fremgår det av utredningen at det er store mørketall knyttet til hvor mange barn som utsettes for overgrep. De som står aller nærmest til å kunne avdekke dette i første linjen som ansatte i barnehage og helsestasjoner, har et særlig behov for kompetanse. Men det er ikke nødvendigvis bare fagpersoner som trenger denne kompetansen, men generelt også voksenpersoner rundt barnet. Voksne for Barn har merket seg at for eksempel barnehageansatte har uttrykt usikkerhet rundt varslingsplikt og hvordan de skal gå frem.

Vi støtter derfor forslaget om å innføre regionale innsatsteam som kan bistå tjenestene etter behov i kompliserte saker herunder veiledning knyttet til hva som skal til for å oppdage alvorlige vold og overgrep, og veiledning om videre saksgang.

Det må være lav terskel for å kontakte et slikt team. Utvalget foreslår å gjennomføre en ny evaluering av ordningen med Barnehus, med sikte på om en lovfesting av barnehusenes virksomhet. Voksne for Barn ber om at departementet vurderer hvorvidt innsatsteamene kan legges til Barnehusene, som allerede innehar kompetanse. I tillegg vil Familievernkontorene kunne være en god arena for å tilby kurs, metoder etc.

Det er særlig viktig med en tydelig organisering av oppfølgingen fra barnevernet etter mottak av bekymringsmelding, og vi hilser BLDs nye 4 årige kompetansestrategi for barnevernet velkommen. Utvalgets forslag om faglig oppdatering for barnevernsansatte hvert tredje eller fjerde år må sees i sammenheng med kompetansestrategien.

Når barnet har problemer, har ofte voksne problemer. Foreldrenes sårbarhet blir ikke fanget opp. I etterkant av NOU 2017:12 er det behov for å vurdere hvordan voksne kan få parallell bistand med egne utfordringer. Helsetjenesten har et felles ansvar her. Voksne for Barn har vært spesielt opptatt av risiko i familier med belastninger som alvorlig psykisk sykdom og/eller rusavhengighet hos foreldrene. Programmet «Tidlig inn» som gir kommunene kunnskap og handlingskompetanse er evaluert, og bør utvides videre til også å omfatte mer bevisstgjøring hos foreldre om hvilke konsekvenser det har med egen oppveksterfaring for utøvelsen av foreldrerollen. Vi støtter utvalgets påpekning av dette, og vi foreslår å øke programmets innsats med konkrete tilbud til foreldre ó relatert til barn som pårørende. Her er det utviklet mange evaluerte intervensjoner som kan benyttes og spres. Voksne for Barn har utviklet flere tiltak om dette temaet.

Barns medvirkning og samtale med barna

Barn har en Grunnlovsfestet rett til å bli hørt i Grunnlovens § 104. Men retten er uten innhold om medvirkningen ikke gjennomføres på en god måte. Voksne for Barn støtter derfor utvalgets forslag om at det blir foretatt en bred gjennomgang av lover, forskrifter, rundskriv og veiledere for å innarbeide prinsippet om barnets beste uttrykkelig, gi veiledning for hvilke momenter som skal tillegges vekt i vurderingen av hva som er til barnets beste og presisere hvilken vekt barnets beste skal ha i ulike sammenhenger.

Voksne for Barn støtter også utvalgets forslag til tiltak for å sikre at tjenestene har kunnskap, kompetanse og rutiner om samtale med barn, og regelverk for å sikre barn trygge rammer for å kunne fortelle om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Utvalget foreslår blant annet å gjennomføre et kompetanseløft i tjenestene om samtaler med barn og barns medvirkning.

Det finnes ikke konkrete råd eller rutiner for samtale med barn i nasjonale retningslinjer eller forslag til lokale rutiner for tjenestene. Det er pr i dag ulike oppfatninger og forståelser av hvordan barn bør møtes og ivaretas, kompetanse i kommunikasjon med barn varierer, det er variasjon i strukturelle og organisatoriske rammer, og det er ulike oppfatninger av hva som er vesentlig for ulike beslutninger. Departementet bør utrede nærmere hvordan høring av barn kan skje i praksis og utarbeide konkrete råd og rutiner. Voksne for Barn bidrar gjerne til dette.

Undersøkelsesordning

Voksne for Barn støtter flertallets forslag om en fast undersøkelsesordning for gjennomgang av alvorlige saker der barn dør eller har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Organets oppgave skal være å undersøke drap og alvorlige saker der barn er drept eller har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt med henblikk på å øke barns rettssikkerhet. Hensikten med undersøkelsene er å utrede hendelsesforløp, årsaksfaktorer og årsakssammenhenger for å bidra til læring og forebygging av slike alvorlige hendelser.

Voksne for Barn anbefaler at Stortinget tar stilling til spørsmålet i en stortingsmelding om oppfølging av NOU 2017:12.

Med vennlig hilsen

Randi Talseth
Generalsekretær